

Recenzia

Fanta, J., Siepel, H. (eds). Inland drift sand landscapes. Zeist (The Netherlands) : KNNV Publishing, 2010. 384 p. ISBN 978-90-5011-350-2.

Publikácia podáva výsledky práce rozsiahleho autorského kolektívu špecialistov z univerzít a vedeckých pracovísk v holandskom Wageningene a Amsterdame, z Juhočeskej univerzity v Českých Budějoviciach a Technickej univerzity vo Zvolene. Sumarizuje výsledky vedeckého výskumu rôznych vedných disciplín získaných z holandských viatych pieskov od r. 1970. Hodnotí ich vývoj, súčasný stav a ukazuje cestu k rozvoju racionálnej ochrany, obnovy a manažmentu týchto zaujímavých území založenú na európskej politike ochrany prírody, tak ako ju definuje NATURA 2000.

Mimo pobrežných dún sú v súčasnosti aktívne viate piesky najviac rozšírené v Holandsku, najmä v oblasti Veluwe. Po stáročia boli tieto „atlantické púšte“ bežné i v iných regiónoch západnej Európy (Flámsko, Dánsko, Vestfálsko, Brandenbursko a v severnej časti Poľska. Ako „neuziteľné pozemky“ však boli väčšinou zalesnené. V Holandsku boli posledné plochy zachovalé až do 20. storočia vyhlásené ako osobitne chránené územia. V súčasnosti sú uznané ako prioritné biotopy (habitaty európskej direktívy) EU: viate piesky (č. 2330) a viate piesky s vresom (č. 2310). Sú príkladom nezvyčajného protikladu: územia vzniknuté antropogénnou degradáciou v stredoveku, ale po niekoľko nasledujúcich stáročí ponechané na prirodzený vývoj.

Monografia je rozdelená do piatich tematických častí. V prvej sú informácie o pôvode a vývoji pieskových dún od neskorého holocénu, ich geomorfológii a vlastnostiach; vplyve osídlenia a procesoch erózie. Druhá časť je venovaná mikroklimu a vývoju pôdy: ich úlohu v procese primárnej sukcesie, cyklu živín, vplyvu pôdnej fauny a mykoflóre prirodzených stanovišť *Pinus sylvestris* na viatych pieskoch. Tretia časť sa zaoberá sukcesiou na viatych pieskoch: porovnáva stav a vývoj vegetácie na výskumných plochách v r. 1988 a 2003; osobitná pozornosť sa venuje unikátnym biotopom s výskytom machorastov; hodnotí vývoj spoločenstiev bohatých na lišajníky ako aj charakteristickej fauny viatych pieskov. Štvrtá časť sa zaoberá vývojom lesa na viatych pieskoch, a to z nasledovných aspektov: sukcesia drevín (výsledky opakovaného sledovania na trvalých plochách); správanie drevín v procese primárnej sukcesie; modelovanie vývoja vegetácie a akumulácie uhlíka v tomto procese. Túto časť uzatvára kapitola venovaná lesným stanovištiam a vývoju ekosystémov, ich klasifikácii a diferenciacii na príklade prípadovej štúdie. Záverečná, piata časť prináša súhrn a syntézu poznatkov o biodiverzite, eolických procesoch, atmosférickej depozícii dusíku, prežívaní živočíchov, možnostiach manažmentu biotopov viatych pieskov vrátane sukcesne vzniknutých lesov. Prioritou je obhospodarovanie lesov v súlade s existujúcimi princípmi integrovaného polyfunkčného lesníctva tak, aby sukcesiou vzniknuté porasty borovice lesnej boli nahradené potenciálnou vegetáciou ktorú tu predstavujú spoločenstvá dubových lesov s brezou (*Betulo-Quercetum*) a dubových lesov s bukom (*Fago-Quercetum*). Efektívny manažment vyžaduje ďalší monitoring na základe ktorého budú plány obhospodarovania aktualizované po 5–10 rokoch.

Publikáciu možno odporučiť všetkým, ktorí sa zaujímajú o sukcesiu, dynamiku vegetácie a prirodzený vývoj ekosystémov. Zaujímavé je porovnanie atlantickej psamofytnej vegetácie a jej vývoja so situáciou na viatych pieskoch u nás (Záhorie), resp. v širšej panónskej oblasti.

EVA KRIŽOVÁ